

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 29 grudnia 2021 r.

BADK.DPK.133.182.2021 MK

P10-81/21	Data wpływu petycji 9 listopada 2021 r
	Data sporządzenia informacji o petycji 28 grudnia 2021 r.

SŁUŻBA WOJSKOWA

TEMAT

**WPROWADZENIE POWSZECHNEGO OBOWIĄZKU
SŁUŻBY WOJSKOWEJ DLA KOBIEI I MĘŻCZYŹN**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, celem wprowadzenia obowiązku służby wojskowej dla kobiet i mężczyzn przez okres 1,5 roku.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji wnosi o objęcie kobiet i mężczyzn powszechnym obowiązkiem służby wojskowej przez okres 1,5 roku, w tym odbycie półrocznego szkolenia specjalistycznego.

W uzasadnieniu autor petycji wskazał na konieczność obrony wschodniej granicy Polski, także jako wschodniej granicy NATO.

W opinii wnoszącego petycję, polskie wojsko należy do najlepszych sił zbrojnych na świecie, nasze jednostki są szanowane i doceniane przez sojuszników.

Zdaniem autora petycji, przyjęcie zaproponowanego rozwiązania przełoży się na wzmocnienie bezpieczeństwa Polski i NATO.

STAN PRAWNY:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 85 statuuje obywatelski obowiązek obrony Ojczyzny, jego zakres określa ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej. Obywatel, któremu przekonania religijne lub wyznawane zasady moralne nie pozwalają na odbywanie służby wojskowej, może być obowiązany do służby zastępczej na zasadach określonych w ustawie.

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2020 r. poz. 55) w art. 4 stanowi, że powszechnemu obowiązkowi obrony podlegają wszyscy obywatele polscy zdolni ze względu na wiek i stan zdrowia do wykonywania tego obowiązku. Obywatel polski będący równocześnie obywatelem innego państwa nie podlega powszechnemu obowiązkowi obrony, jeżeli stale zamieszkuje poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

W ramach powszechnego obowiązku obrony obywatele polscy są obowiązani do:

- 1) pełnienia służby wojskowej;
- 2) wykonywania obowiązków wynikających z nadanych przydziałów kryzysowych i przydziałów mobilizacyjnych;
- 3) świadczenia pracy w ramach pracowniczych przydziałów mobilizacyjnych;

- 4) pełnienia służby w obronie cywilnej;
- 5) odbywania edukacji dla bezpieczeństwa;
- 6) uczestniczenia w samoobronie ludności;
- 7) odbywania ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji i pełnienia służby w jednostkach zmilitaryzowanych;
- 8) wykonywania świadczeń na rzecz obrony;
  - na zasadach i w zakresie określonych w ustawie.

Rejestracji wojskowej podlegają obywatele polscy, którzy ukończyli 18 lat życia (art. 31). Rejestrację prowadzi wójt lub burmistrz (prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego ponad trzy miesiące osoby objętej rejestracją w dniu ukończenia przez nią 18 lat życia.

W pozostałych przypadkach właściwość miejscową ustala się według przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.

Do kwalifikacji wojskowej (art. 32) obowiązani są stawić się w określonym terminie i miejscu mężczyźni, którzy w danym roku kalendarzowym kończą 19 lat życia.

Ponadto, do kwalifikacji mogą się stawić ochotnicy, w tym kobiety, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 24 lata życia, niezależnie od posiadanych kwalifikacji i wykształcenia, jeżeli ukończyli 18 lat życia. Ochotnicy, z dniem stawienia się do kwalifikacji wojskowej podlegają obowiązkowi czynnej służby wojskowej na zasadach ogólnych.

Kobiety posiadające kwalifikacje przydatne do czynnej służby wojskowej oraz pobierające naukę w celu uzyskania tych kwalifikacji (art. 48 ust. 1), które w danym roku szkolnym lub akademickim kończą naukę albo są studentkami lub absolwentkami szkół wyższych, mogą być poddane obowiązkowi stawienia się do kwalifikacji wojskowej, poczynając od 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą 19 lat życia.

Za przydatne w czynnej służby wojskowej uznaje się (art. 48 ust. 2): wykształcenie lub kwalifikacje zawodowe wymagane do wykonywania zawodów medycznych, weterynaryjnych, morskich, oraz lotniczych, a także zawodów: psychologów, rehabilitantów, radiologów, diagnostyków laboratoryjnych, informatyków, teleinformatyków, nawigatorów oraz tłumaczy.

Obowiązkowi służby wojskowej, w zakresie określonym w niniejszej ustawie, (art. 58), podlegają obywatele polscy, począwszy od dnia, w którym kończą 18 lat życia, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 55 lat życia, a posiadający stopień podoficerski lub oficerski - 63 lata życia.

Z obowiązku odbywania służby wojskowej ustawodawca wyłączył:

- osoby, które ze względu na stan zdrowia uznano za trwale niezdolne do służby;
- kobiety w ciąży oraz w okresie 6 miesięcy po odbyciu porodu;

– kobiety sprawujące opiekę nad: dziećmi do lat 8 oraz od lat 8 do 16; osobami obłożnie chorymi; z orzeczoną stałą niezdolnością do pracy w gospodarstwie rolnym na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników; osobami z orzeczoną całkowitą niezdolnością do pracy oraz samodzielnej egzystencji na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS; osobami zaliczonymi do znacznego stopnia niepełnosprawności w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

W myśl art. 59 ust. 1, żołnierzami czynnej służby wojskowej są osoby, które odbywają lub pełnią następujące jej rodzaje:

- 1) zasadniczą służbę wojskową;
- 2) przeszkolenie wojskowe;
- 3) terytorialną służbę wojskową;
- 4) ćwiczenia wojskowe;
- 5) służbę przygotowawczą;
- 6) okresową służbę wojskową;
- 7) służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie wskazania grup kobiet poddawanych obowiązkowi stawienia się do kwalifikacji wojskowej (Dz. U. poz. 944) określa grupy kobiet, które są zobowiązane do stawienia się do kwalifikacji wojskowej oraz wymienia stanowiska służbowe lub funkcje, na które przeznaczają się kobiety do czynnej służby wojskowej.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 11 marca 2003 r. (sprawa C-186/01) o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w przedmiocie wykładni art. 2 dyrektywy Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego i warunków pracy oraz w przedmiocie zgodności z prawem wspólnotowym ograniczenia obowiązkowej służby wojskowej do mężczyzn.

W opinii Trybunału, decyzje państw członkowskich dotyczące organizacji sił zbrojnych nie są całkowicie wyłączone z zakresu stosowania prawa wspólnotowego,

w szczególności, gdy dotyczy to zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w związku ze stosunkami zatrudnienia, zwłaszcza w dziedzinie dostępu do zawodów wojskowych. Jednak, nie wynika z tego, iż prawo wspólnotowe reguluje kwestie dotyczące sposobu organizacji wojskowej państw członkowskich, które mają za zadanie obronę ich terytoriów czy kluczowych interesów.

„W rezultacie to do państw członkowskich, które mają obowiązek podjęcia środków zmierzających do zagwarantowania ich bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego, należy podjęcie decyzji dotyczącej sposobu organizacji ich sił zbrojnych” – jak zauważył Trybunał w wyrokach w sprawie Sirdar oraz sprawie Kreil.

Trybunał Sprawiedliwości w sentencji orzeczenia podniósł, że „prawo wspólnotowe nie stoi na przeszkodzie ograniczeniu obowiązkowej służby wojskowej do mężczyzn”.

Raport „Bezpieczeństwo 2020” przygotowany przez IBRiS i Defence 24 w ramach projektu, którego celem była identyfikacja postaw patriotycznych i proobronnościowych Polaków oraz społeczeństw krajów regionu.

Z raportu wynika, że 36% badanych w Polsce deklaruje chęć zgłoszenia się do walki w formacjach wojskowych i/lub paramilitarnych, w Estonii 24% ankietowanych włączyłoby się aktywnie w obronę kraju, a w Niemczech tylko 11% osób wyraziło taką chęć.

Zdaniem zdecydowanej większości respondentów z Polski (niemal 67%) to na armii zawodowej powinna spoczywać odpowiedzialność za obronę kraju, w przypadku Niemiec wskaźnik osiągnął wartość – 85%.

Ponadto, za przywróceniem w Polsce zasadniczej służby wojskowej opowiedziało się 47,8% badanych, przeciwnego zdania było 43,7%, a 8,5% nie miało zdania w tej sprawie. 70% respondentów opowiedziało się za służbą wojskową trwającą rok i dłużej, a co szósty ankietowany – za przeszkoleniem wojskowym co najmniej półrocznym.

INFORMACJE DODATKOWE:

W Polsce w 2008 roku zniesiono powszechną obowiązkową służbę wojskową i wprowadzono ochotniczy system służby wojskowej. Aby uregulować stosunek do służby wojskowej, osoby w wieku poborowym muszą zgłosić się do kwalifikacji, której jednak nie towarzyszy powołanie do konkretnej jednostki wojskowej.

Obowiązkowy pobór do wojska jest utrzymywany m.in. w: Rosji, Turcji, Izraelu, Finlandii, Grecji, Mołdawii, Norwegii, Danii, Estonii, Białorusi.

Są też kraje, w których zdecydowano o przywróceniu powszechnego poboru wojskowego, od 2015 r. na Litwie, a od 2018 r. we Francji oraz Szwecji.

W Szwecji służba trwa od 9 do 12 miesięcy, natomiast we Francji rozłożono ją na dwa etapy. W pierwszym, 16-latków objęto jednomiesięcznym obowiązkowym stażem w służbach mundurowych, drugi etap pozostaje dobrowolny – trwa od 3 do 12 miesięcy. Takie rozwiązanie ma celu zachęcenie młodych Francuzów do udziału w życiu narodu, ma też wpłynąć na promowanie spójności społecznej.

Od dawna kobiety służą w wojsku wypełniając różne role, jednak w ostatnich latach coraz częściej pełnią funkcje pozaadministracyjne, bojowe i przywódcze. Wśród krajów, w których zdecydowano się na obowiązkowy pobór do wojska kobiet znajdują się Norwegia (jedeny kraj europejski z takim obowiązkiem) oraz Izrael.

Od 2015 roku wszystkie kobiety urodzone w Norwegii po 1997 r. i później muszą odbyć obowiązkową służbę wojskową, która trwa 19 miesięcy.

W Izraelu 1/3 armii stanowią kobiety, a na stanowiskach oficerskich proporcje płci są równe. Od 2000 r. przepisy prawne pozwoliły Izraelkom służyć w armii, jeżeli przejdą testy, takie same jak mężczyźni. Jednocześnie ograniczona jest liczba wakatów w bojowych oddziałach, na pierwszej linii frontu służy ok. 3% kobiet. Obowiązkowa służba kobiet w Siłach Obronnych Izraela trwa 24 miesiące, w wyjątkowych sytuacjach określonych przez prawo może być wydłużona o 12 miesięcy. Cięża, macierzyństwo oraz przekonania religijno-światopoglądowe to czynniki, które mogą być przyczyną zwolnienia od obowiązku służby. Kobiety, które osiedlają się w Izraelu w wieku 17 lat i powyżej, nie podlegają temu obowiązkowi, choć mogą do armii wstąpić dobrowolnie.

W chińskiej armii służy ok. 7,5% kobiet, tamtejsze prawo dopuszcza obowiązkowy pobór. Jednak w praktyce nie jest on egzekwowany, ponieważ do armii zgłasza się wystarczająca liczba ochotniczek i ochotników.

Wśród krajów, które nie dopuszczają możliwości służby kobiet w armii znajdują się m.in. Paragwaj, Egipt, Arabia Saudyjska.

Z danych statystycznych opublikowanych przez NATO wynika, że w 2019 r. udział kobiet w służbie czynnej w siłach zbrojnych państw członkowskich oscyluje w przedziale 0,3-20%. Najniższy udział pań w armii odnotowuje się w Turcji (0,3%) oraz w Indiach zaledwie 0,7%. Natomiast największy na Węgrzech (20%), w Stanach Zjednoczonych (17%), Francji (16%), Niemczech (12%).

Wysoki odsetek kobiet pełniących służbę w bojowych oddziałach odnotowuje się m.in. w: USA, Niemczech, Francji i Wielkiej Brytania oraz krajach skandynawskich.

Z kolei, Polska i Turcja cierpią na niski poziom rekrutacji kobiet, co świadczy o tym, że na proces ten ma wpływ wiele czynników kulturowych i organizacyjnych.

Pierwsze kobiety w wojsku polskim¹ pojawiły się w 1988 r., kiedy to Siły Zbrojne na zasadach szczególnych rozpoczęły rekrutację kobiet do służby wśród absolwentek wybranych studiów cywilnych, najczęściej po kierunkach medycznych. Od tej pory systematycznie, corocznie, przybywało powołań do korpusów oficerskich, chorążych, podoficerskich i szeregowych. Udział kobiet w wojsku wynosił zaledwie ok. 0,30%. Obecnie w służbie zawodowej pozostaje 8 833 żołnierzy – kobiet.

W Wojskach Obrony Terytorialnej (WOT) powołanych w 2017 r., kobiety – żołnierze stanowią 16% całkowitej liczebności.

OPRACOWAŁA

Marzena Krysiak

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

---

¹ <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/sluzba-wojskowa-kobiet-w-silach-zbrojnych-rp-wczoraj-i-dzis>